

פרשת חיי-שזרה

18. מות שרה

פרק כ"ג פסוקים א'-ב'

א. הקדמה

זמן מה אחרי עקדת יצחק¹, נפטרה שרה אמנו. שרה הייתה צדיקה ובעלת חסד. היא הלכה עם אברהם בכל מסעותיו, והייתה שותפה מלאה אתו לכל מעשי החסד ולמאמץ הפרסם את שם ה' בקרב אנשי הארץ. התורה מציינת ששרה דאגה לגידולו וחינוכו של יצחק כממשיך דרכו של אברהם, בהבדלה מישמעאל². חז"ל אומרים כי "כל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האוהל"³, וכן שהיא זכתה לנבואה⁴. אברהם הצטער מאוד על מותה של שרה, והוא ספד לה ובכה על מותה.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

א וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנַיִם הַשָּׁנִים שֶׁל־ חַיֵּי שָׂרָה : ב וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אֲרָבַע הוּא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵא אֲבְרָהָם לְסַפֵּד לְשָׂרָה לְהַגִּיד עֲלֶיהָ דְבַרֵּי הַסֵּפֶד וְלִכְבֹּתָהּ וּלְבַכּוֹתָהּ עַל מוֹתָהּ׃

ג. מנגינת הכתוב

דמותה המיוחדת של שרה (על פי רש"י לפסוק א'):
"בת ק' כבת כ' לחטא - מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין⁵, אף בת ק' בלא חטא. ובת כ' כבת ז' ליופי."

1 על פי רש"י לפסוק ב'.

(אין הכרח ללמד את התלמידים הצעירים את דברי המדרש שמביא רש"י - ששרה מתה על ידי בשורת העקדה.)

2 פרק כ"א פסוקים ט'-י"ב.

3 עיין ברש"י לפרק כ"ד פסוק ס"ז.

4 ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל... ומי הן? - שרה, מרים, דבורה, חנה, אביגיל, חולדה ואסתר (מסכת מגילה י"ד).

5 חלק מהתלמידים עלולים להבין בטעות את המילה "שני" במשמעות של המספר '2'.

6 כי בית דין של מעלה אינם מענישים אלא מגיל 20 ומעלה.

בחברת:

- משימה א' עוסקת במספר שנותיה של שרה ובחיבור המאות, העשרות והאחדות למספר אחד שלם.
- משימה ב' נועדה לאתר במפת הארץ את מקום פטירתה (וקבורתה) של שרה.
- משימות ג'-ד' עוסקות באיתור האות 'כ' הקטנה במילה "ולבכותה". (כך קיבלנו במסורת לכתוב את המילה באופן הזה בספר התורה).
- בתחתית העמוד נמצאת המשימה העיקרית של היחידה - כתיבת "הספד" על שרה. התלמידים יכולים לכתוב דברים על דמותה וצדקותה של שרה מתוך הזיכרון ממה שהם למדו, והם יכולים גם להיעזר במקורות ובמידע המובא בעמוד השמאלי. במשימה זו יש צורך להנחות את התלמידים ולעזור להם לתכנן מראש את מה שהם רוצים לכתוב: נסביר, שאנחנו מחפשים את תכונותיה הטובות של שרה, ואת הדברים שאפשר ללמוד ממנה. לשם כך, אנחנו צריכים להיזכר בחייה ובמעשיה של שרה. יש פרטים המופיעים בעמוד הבא בחוברת אבל כדאי לעודד את התלמידים להיזכר בעצמם בדברים שהם כבר למדו ואולי אף להוסיף דברים שלא מובאים בחוברת. בכתיבת "ההספד" עצמו, ניתן לתאר את דמותה של שרה בכמה דרכים: ניתן לכתוב ברצף - בעזרת משפטים המתחברים זה לזה, וניתן לכתוב בנקודות - "שרה הייתה: 1) ... 2) ..." או "שרה עשתה... שרה הלכה... וכו' (זה יותר קל).

הרחבות והמחשבות נוספות:

- ניתן להעשיר את השיעור בהבאת מדרשי חז"ל נוספים על דמותה של שרה.

יחידה 18
מות שָׂרָה

פרק כג פסוקים א-ב

	<p style="text-align: center; color: #0070C0; font-weight: bold;">מילקדת את הנשים להאמין בה'</p> <p style="text-align: center;">"וְאֵת-הַנַּפֶּשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחַרְוֹ" (י.ב.ה.)</p> <div style="border: 1px solid #0070C0; padding: 5px; text-align: center; font-size: 0.8em;"> <p>רְשׁוּ:י: שהקניסן תחת כנפי השכינה. אברהם נגזר את הנשים (מלמד אותם להאמין בה), ושרה נגזרת הנשים.</p> </div>
	<p style="text-align: center; color: #0070C0; font-weight: bold;">מכניסה אורחים</p> <p style="text-align: center;">"וַיָּמַתְרָ אֲבָרָהָם הָאֱלֹהִים אֶל-שָׂרָה, וַיֹּאמֶר: מִהָרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קִמַּח סֶלֶת לֹאִשׁוּ וְעָשִׂי עֲגוּת" (י.ח.ו.)</p>
	<p style="text-align: center; color: #0070C0; font-weight: bold;">צניעה</p> <p style="text-align: center;">"וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: אֵיךְ שָׂרָה אֲשַׁתְּךָ? וַיֹּאמֶר: הִנֵּה כְּאֵהָל" (י.ח.ט.)</p> <div style="border: 1px solid #0070C0; padding: 5px; text-align: center; font-size: 0.8em;"> <p>רְשׁוּ:י: צניעה היא.</p> </div>
	<p style="text-align: center; color: #0070C0; font-weight: bold;">נביאה</p> <p style="text-align: center;">"אֲרֻבְעִים וּשְׁמוֹנֶה נְבִיאִים וְשֶׁבַע נְבִיאֹת נִתְּנָאוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל... וְגַם הִן? - שָׂרָה, מֵרִים, דְּבֹרָה, חַנָּה, אֲבִיגַיִל, חֶלְדָּה וְאַסְתֵּר." (מסכת מגילה די עמוד א)</p>
	<p style="text-align: center; color: #0070C0; font-weight: bold;">מברכת מאת ה'</p> <div style="border: 1px solid #0070C0; padding: 5px; text-align: center; font-size: 0.8em;"> <p>"... שָׁמַל זְמַן שִׁשְׁרָה מְבֹרָה, הִיא נִרְדָּה מְעַרְבֵי שֶׁפֶת לְעַרְבֵי שֶׁבֶת וְכִרְכָּה מְצִיחָה בְּעֵשֶׂה (בבבצק), וְעֵנִי קְשׁוּרָה עַל הָאֵהָל..." (רש"י בראשית כד, טז)</p> </div>

"וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה" _____ שָׁנָה וְ _____ שָׁנָה וְ _____ שָׁנָה" (פסוק א)

א. כמה שנים חימה שרה? _____

"וַתָּמָת שָׂרָה בְּקָרְיַת אַרְבַּע הוּא" _____ (פסוק ב)

ב. סמנו את המקום במפה.

ג. איזו אות יוצאת דופן במלה האחרונה של פסוק ב? _____

ד. כמה היא יוצאת דופן? _____

בדברי הספד על מות נהגים להזכיר את מעשיו הטובים. הזכרו במדווח ובמעשיה הטובים של שרה אמנו, וכתבו דברי הספד בשבחה. (אפשר להיעזר בפסוקים ובמדרשים המובאים בעמוד הבא)

שרה אמנו הייתה _____

_____

_____

_____

_____

_____

19. אברהם קונה את מערת המכפלה וקובר את שרה

פרק כ"ג פסוקים ג'-כ'

א. הקדמה

אברהם ושרה היו מוכרים מאוד בחברון, ובני העיר שהיו מבני חת, רחשו להם כבוד רב. עם מותה של שרה, הניחו כל תושבי העיר את עיסוקיהם, ובאו ללווייתה כדי לגמול עמה חסד¹. במעמד הזה של כל בני העיר, ביקש אברהם לרכוש אחוזת קבר, שתהיה שייכת לו ושרה הוא יוכל לקבור את שרה. הוא פנה לשם כך אל בני חת, תושבי העיר, ובסופו של דבר הוא קנה את מערת המכפלה.

הפסוקים מתארים שלושה שלבים בקניין המערה:

- 1) אברהם ביקש מבני חת אחוזת קבר - והם הציעו לו לבחור איזו חלקה שהוא רוצה. אברהם אמר "תודה!".
- 2) אברהם ביקש לקנות את מערת המכפלה - ועפרון הציע את המערה עם השדה ובחינם. אברהם אמר "תודה!" שוב.
- 3) אברהם התעקש לקנות את מערה המכפלה ולא לקבלה בחינם - והוא שילם לעפרון 400 שקל כסף בעבורה.

מדוע רצה אברהם לקנות דווקא את **מערת המכפלה**? - בתורה לא מוזכרת כל סיבה לכך, אולם בגמרא מסופר שגם אדם וחוה נקברו שם². על פי זה, מובן מדוע אברהם ראה מקום זה כמקום מיוחד.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

ג וַיִּקַּם אַבְרָהָם³ מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ וַיְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי־חַת לֵאמֹר: ד גַּר בָּאתִי מֵאֶרֶץ אַחֵרֶת וְתוֹשֵׁב אֲנִי וּבָאתִי לְהִתְיַשֵּׁב כִּאֲשֶׁר עִמָּכֶם תָּנוּ לִי אַחֲזַת־קֶבֶר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מִתִּי מִלְּפָנַי: ה וַיַּעֲנוּ בְנֵי־חַת אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ: ו שָׁמְעֵנוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֶל־לְקִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ אַתָּה לֹא סַתֵּם "גַּר וְתוֹשֵׁב", אֲלֵא "נְשִׂיא אֶל־לְקִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ!" - אַתָּה בְּעֵינֵינוּ כִּמּוֹ מֶלֶךְ הַמַּלְמֵד אוֹתָנוּ לְהִיאֲמִין בְּאֶל־לְקִים, וְאַנְחֵנוּ נַעֲשֶׂה כֹל מַה שֶׁתִּבְקֹשׁ, וְלִכֵּן - בְּמִבְחָר קֶבֶר־יָנוּ קֶבֶר אֶת־מֵתְךָ אִישׁ מִמֵּנוּ מֵאִיתָנוּ אֶת־קֶבְרָו לֹא־יִכְלֶה לֹא יִמְנַע מִמֶּךָ מִקְבֹּר מֵתְךָ: ז וַיִּקַּם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה מִתּוֹךְ הַכְּרַת טוֹבָה לְעַם־הָאָרֶץ לְבְנֵי־חַת:

ח וַיְדַבֵּר אֲתָם לֵאמֹר אִם־יִישׁ אֶת־נַפְשְׁכֶם אִם אַתֶּם מִסְכִּימִים וְרוֹצִים לְקַבֵּר אֶת־מֵתִי מִלְּפָנַי שְׁמַעְנוּנִי וּפְגַעוּ־לִי פָּנּוּ וּבְקִשׁוּ בַעֲבוּרֵי בְּעַפְרוֹן בֶּן־צַחֵר מֵעַפְרוֹן בֶּן צוּחַר⁴: ט וַיִּתֵּן־לִי אֶת־מְעַרַת הַמְּכַפְלָה⁵ אֲשֶׁר־לוֹ אֲשֶׁר בְּקִצֵּה שָׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מָלֵא בְּמַחִיר מֵלֵא יִתְּנֶנָּה לִי בְּתוֹכְכֶם לְאַחֲזַת־קֶבֶר: י וַעֲפְרוֹן יָשָׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי־חַת וַיַּעֲפְרוֹן אֶת־עַפְרוֹן הַחַתִּי אֶת־אַבְרָהָם בְּאֲזֵנֵי בְנֵי־חַת לְכָל בְּאֵי שַׁעַר־עִירוֹ לֵאמֹר: יא לֹא־אֲדֹנָי שְׁמַעְנִי הַשָּׂדֵה שֶׁבִּיקִשְׁתָּ - נִתְּתִי לָךְ אֲנִי נוֹתֵן לָךְ בְּחִינָם וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לָךְ נִתְּתִיהָ - בְּחִינָם לְעֵינֵי בְנֵי־עַמִּי נִתְּתִיהָ לָךְ כֹּלֵם רוֹאִים וְעֵדִים עַל הַדָּבָר, וְאַתָּה - קֶבֶר מֵתְךָ! יב וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אַבְרָהָם מִתּוֹךְ הַכְּרַת טוֹבָה לְעַפְרוֹן לְפָנָיו לְעֵינֵי עַם הָאָרֶץ:

יג וַיְדַבֵּר אַבְרָהָם אֶל־עַפְרוֹן בְּאֲזֵנֵי עַם־הָאָרֶץ לֵאמֹר אֲדָּךְ רַק אִם־אַתָּה לּוֹ הַלוֹאִי שְׁמַעְנִי שֶׁתִּשְׁמַע לְדַבְרֵי נִתְּתִי אֲנִי אֶתְּנֶנָּה לָּךְ כֶּסֶף הַשָּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת־מֵתִי שָׂמָּה: יד וַיַּעֲפְרוֹן אֶת־אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ: טו אֲדֹנָי שְׁמַעְנִי אָרֶץ חֲלֻקַת אֶרֶץ שְׁשׂוּוּה אֲרִבַּע מֵאֵת שְׁקֶל־כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינֶךָ בֵּין שְׁנֵי אוֹהֲבִים כְּמוֹנֵי וְכִמוֹךָ מֵה־הוּא מַה זֶה נִחְשָׁב? הֲנַח אֲצַלְךָ אֶת הַכֶּסֶף וְאַת־מֵתְךָ קֶבֶר: טז וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל־עַפְרוֹן אַבְרָהָם הֵבִין שֶׁזֶהוּ עֵרֶךְ הַשָּׂדֵה בְּעֵינֵי עַפְרוֹן, וְלִכֵּן מִי־דָּבָר וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעַפְרוֹן אֶת־הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאֲזֵנֵי בְנֵי־חַת אֲרִבַּע מֵאוֹת שְׁקֶל כֶּסֶף עֶבֶר

1 רש"י לפסוק י', ד"ה "לכל באי שער עירו".

2 עיין רש"י לפסוק ב' ולפסוק ט', וכן בדעת מקרא בדברי הסיכום לפרק.

3 קם מהארץ מהמקום בו הוא יושב בשעה שהספיד את שרה ובכה - ע"פ דעת מקרא.

4 עפרון היה מנכבדי העיר - רש"י, רמב"ן, ספורנו ועוד.

5 כך שמה של המערה. ורש"י פירש על שם שהייתה כפולה: מערה מעל מערה. ולפי המדרש שמביא רש"י, על שם שהייתה 'כפולה בזוגות' - שנקברו בה אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, ויעקב ולאה.

לְסַחֵר כֶּסֶף מִסוּג מְשׁוּבַח שֶהסוּחָרִים בְּכָל הַמְקוֹמוֹת מִשְׁתַּמְשִׁים בּוֹ: יִזְוִיקְסוּ שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמִּכְפָּלָה
 אֲשֶׁר לְפָנָי מִמְרָא הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ וְכָל-הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻלוֹ סָבִיב:
 יח לְאַבְרָהָם לְמִקְנֵה לְעֵינָי בְּנֵי-חַת בְּכָל בָּאֵי שְׁעַר-עִירוֹ: יט וְאַחֲרֵי-כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת-שָׂרָה
 אֲשֶׁתוֹ אֶל-מְעַרַת שְׂדֵה הַמִּכְפָּלָה עַל-פְּנֵי מִמְרָא הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: כ וַיִּקְם הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה
 אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזַת-קָבַר מֵאֵת בְּנֵי-חַת:

ג. מנגינת הכתוב

אברהם ראה חשיבות גדולה בקניית מערת המכפלה. הוא התעקש לסיים את קניין המערה לפני שהוא קובר את שרה, והוא הסכים לשלם בעבורה כסף רב. כך, לעולם לא יוכל אף אחד לערער על שייכותה של מערת המכפלה לאברהם ושרה ולצאצאיהם. ("...אמר רב יודן בר סימון זה אחד משלשה מקומות שאין אומות העולם יכולין להונות את ישראל לומר גזולים הן בידכם ואלו הן, מערת המכפלה, ובית המקדש, וקבורתו של יוסף, מערת המכפלה, דכתיב: "וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרון..." "וכו' - בראשית רבה, ע"ט, ז").

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת:

- המשימות בצד ימין של החוברת נועדו לעשות סדר עבור התלמידים בתהליך קניין מערת המכפלה.
- הפסוקים המצוטטים מבליטים גם את הכרת התודה של אברהם לבני חת בשלבים השונים של המשא ומתן.
- משימות ה'ו' מדגישות את התעקשותו של אברהם לקנות את המערה בכסף ולא לקבל אותה בחינם. - מדוע?
 1. כדי שהמקום יהיה שלו לגמרי, מבלי שמישהו יוכל לערער על כך ומבלי שעפרון או בניו יוכלו להתחרט.
 2. כי אברהם רצה שתהיה לו קרקע משלו בארץ ישראל.
- במשימה ו' מתבקשים התלמידים להדביק מדבקה באמצע הציור. לפני הדבקת המדבקה, נראה עפרון כמי שאיננו מעוניין לקבל כסף, ואילו לאחר הדבקת המדבקה, הוא נראה כמי שמושיט את ידו לקבל... - ניתן להביא כאן את דברי רש"י לפסוק ט': "שעפרון אמר הרבה, ואפילו מעט לא עשה..."
- המשימות בצד שמאל עוסקות במערת המכפלה, ומטרתן לחזק את התודעה והקשר של התלמידים אל המקום.

הרחבות והמחשות נוספות:

- הרחבה ודיון בתואר בו מתארים אנשי העיר את אברהם כ"נשיא א-לקים!"
- שקילת כסף באותם ימים
- הרחבה בעניין כסף "עובר לסוחר".

מערת המכפלה

צבעו את אותיות השרש כחול במלה 'מכפלה'.

רש"י: מערת המכפלה - ...שכפולה בזנות.

חברו במוך כל אחד ספרונת האנות שסבורים במערת המכפלה:

• תורה	• אדם
• אברהם	• אברהם
• יצחק	• יצחק
• יעקב	• יעקב

הקוויס במעגל את הווג שרתי קבור במערת המכפלה כשבא אברהם לקבור את שרה.

האם היתום פעם במערת המכפלה?
 תארו בעזרת התמונה כיצד נראית מערת המכפלה כיום:

שלישה מקומות אין אמות העולם יכולים לזנות (לצער) את ישראל לומר גזולים הם בידים, ואלו הן:
 מערת המכפלה, בית המקדש וקבורתו של יוסף. (פדוש רחם)

אברהם קונה את מערת המכפלה וקובר את שרה

פרק בג פסוקים ג-כ

"ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר... תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני..." (פסוקים ג-ד)

מה בקש אברהם מבני חת?
 האם בני חת הסכימו? (פסוק ו) - כן / לא.

"ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת:"

"וידבר אתם לאמר... שמעוני ופגעירלי בעפרון... ויתורלי את מערת המכפלה אשר-לו... כקסף מלא..." (פסוקים ה-ו)

מה רצה אברהם מעפרון?
 האם עפרון הסכים? (פסוק ז) - כן / לא.

"וישחו אברהם לפני עם הארץ:"

"וישחו עפרון... ארץ ארבע מאת שקל כסף בניו ובינה מה הוא ואת מתה קבר:" (פסוקים ז-ט)

מתחו קוים להשלמת המשפטים.
 עפרון היע לעת לאברהם את מערת המכפלה.
 אברהם התעקש לקנות את מערת המכפלה.

"וישקל אברהם לעפרון את הכסף" (פסוק טז)

הדביקו מדבקה שבה רואים את אברהם שוקל לעפרון את הכסף.

"ויקם השדה והמערה אשר-בו לאברהם לאחזת-קבר" (פסוק כ)

20. אברהם שולח את עבדו למצוא אישה ליצחק בנו

פרק כ"ד פסוקים א'-ט'

א. הקדמה

אחרי מות שרה ואחרי הגיעו של אברהם לגיל זקנה, הוא החליט לשלוח את עבדו לחפש אישה עבור יצחק בנו.

בשעה שאברהם השביע את העבד שיחפש אישה עבור יצחק, הוא הזהיר אותו בשתי אזהרות:

1. שלא ייקח אישה ליצחק מבנות הכנעני.¹

2. שלא יוציא את יצחק מארץ כנען.

אברהם גם בירך את העבד והתפלל שה' יצליח את דרכו.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

א וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים עָבְרוּ עָלָיו יָמִים רַבִּים וַיְהִי-וְהָיָה בְרַךְ אֶת-אַבְרָהָם כָּל-בְּעוֹשֶׁר וּנְכָסִים וּכְבוֹד, אֹרֶךְ יָמִים וּבְנִים² : ב וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-עַבְדּוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ הַמְּבֹרָךְ מִבֵּין עַבְדֵי³ הַמְּשָׁל בְּכָל-אֶרֶץ-לוֹ הָאֲחֵרָאִי עַל-כָּל-רֹכוּשׁוֹ שֶׁל אַבְרָהָם (בְּמִדְרַשׁ נֹאמֵר שֶׁזֶהוּ אֱלִיעֶזֶר עַבְדֵי אַבְרָהָם)⁴ שָׂיִם-נְאֻדָּה תַּחַת יָרְכִי כִּי הִיא מְנַהֵג בְּאוֹתָם יָמִים, שֶׁהִנְשָׁבַע לְאֲדוֹנוֹ אוֹ לְאֲבִיו לַעֲשׂוֹת דְּבַר מָה - שֶׁמֶת אֶת יָדוֹ תַּחַת יָרֶךְ הַמְּשָׁבִיעַ, לְסִימָן שֶׁהוּא מִקְבֵּל עָלָיו אֶת הַצִּיּוּר⁵ : ג וְאַשְׁבִּיעֶנָּה בִּי-הוּא-וְהוֹ-הָאֵ-לֵקִי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֵקִי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ : ד כִּי אֵלֵא אֶל-אֶרְצִי וְאֶל-מוֹלַדְתִּי תִלְדֶּה וְלִקְחַת אִשָּׁה לְבָנִי לְיִצְחָק : ה וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הָעֶבֶד אוֹלֵי לֹא-תֵאבְדָה לֹא תִרְצָה הָאִשָּׁה לְלַכֵּת אַחֲרַי אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת הַהִשָּׁב אֲשִׁיב הָאֵם אֲשִׁיב⁶ אֶת-בְּנֵךְ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יִצְאָתָּ מִשָּׁם : ו וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם הַשָּׁמַר לָךְ פֶּן-תִּשָּׁיב אֶת-בְּנִי שָׁמָּה : ז י-ה-וְהוֹ-הָאֵ-לֵקִי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי (כְּשֹׁאמֵר לִי "לֶךְ לך...") מִבֵּית אָבִי וּמֵאָרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דִּבַּר-לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִי (בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים) יֹאמֶר לְזָרְעֶךָ אֶתְּןָה אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מִלְּאָכֹוּ לְפָנֶיךָ שִׁיעֶזֶר לֶךְ בְּבִיצוּעַ הַשְּׁלִיחוֹת וְלִקְחַת אִשָּׁה לְבָנִי מִשָּׁם : ח וְאִם-לֹא תֵאבְדָה הָאִשָּׁה לְלַכֵּת אַחֲרֶיךָ וְנִקִּיתָ תִהְיֶה פְטוּר מִשְׁבַּעְתִּי זֹאת שֶׁל חִפּוּשׁ אִשָּׁה לְבָנִי רַק אֶת-בְּנִי לֹא תִשָּׁב שָׁמָּה : ט וַיִּשָּׁם הָעֶבֶד אֶת-יָדוֹ תַּחַת יָרֶךְ אַבְרָהָם אֲדָנָיו וַיִּשְׁבַּע לוֹ עַל-הַדְּבָר הַזֶּה עַל חִפּוּשׁ אִשָּׁה לְפִי הַתְּנָאִים שֶׁקִּבַּע לוֹ אַבְרָהָם⁹

ג. מנגינת הכתוב

אברהם דואג לקדושתו ומיוחדותו של יצחק.

1 בגלל מעשיהם הרעים של הכנענים ובנותיהם.

2 רמב"ן.

3 רד"ק.

4 עיין בתרגום יונתן בן עוזיאל, וכן ברש"י לפסוק ל"ט.

5 רשב"ם, ועיין עוד באבן עזרא, רד"ק, חזקוני ועוד.

6 ה' השאלה.

7 זו תפילה שאברהם התפלל, שה' יצליח את שליחותו של העבד - עפ"י אבן עזרא ועוד.

8 על פי הפירוש ראשון של הרמב"ן.

9 ספורנו.

בחברת:

- במשימה א' משולבת הבנת הביטוי "ברך את אברהם בכל" עם מיומנות של דפדוף בחומש ואיתור התשובות.
- משימות ב'-ג' עוסקות בשליחות שהטיל אברהם על עבדו.
- בצד שמאל יש משימה מאתגרת, שבה מתבקשים התלמידים לדמיין שהם עבדו של אברהם ולענות על השאלות לפי הסדר. את המשבצות עם התשובות הנכונות עליהם לצבוע במדגש צהוב. אם הם יסמנו את התשובות הנכונות - הרי שהמשבצות הצבועות ייצרו את המילה "רבקה". בהצלחה!

אברהם שולח את עבדו לחפש אשה ליצחק בנו פרק כד פסוקים א-ט

יחידה 20

"ויאמר אברהם אל-עבדו..."

1) אני העבד. מי קרא לי?

יצחק	אברהם
☐	☐

2) מה הוא צוה עלי לעשות?

לתת את הבת שלי ליצחק.	לחפש אשה ליצחק.
☐	☐

3) האם אלך לחפש?

לא	כן, בודאי!
☐	☐

4) איפה אחפש?

אצל בנות הכנעני.	בארצו ומולדתו של אברהם.
☐	☐

5) מי יעזר לי למצוא?

אף אחד! אני לגמרי לבד...	ה' ישלח את מלאכו לפני.
☐	☐

6) מה יקרה אם אמצא אשה אבל היא לא תרצה לבוא?

אקח את יצחק בשום אופן לא אוציא לארץ שלה.	את יצחק לחזון לארץ.
☐	☐

דמינו שאתם עבדו של אברהם!

לפניכם שש שאלות. לכל שאלה שתי תשובות אפשריות. צבועו במדגש צהוב את המשבצות עם התשובות הנכונות. אחרי שתסימו לענות, סובבו את הדף ונלו את מי מצאתם!

מצאתי את

!

"ויאברהם וקח בן אברהם פלג": (פסוק א)

על פי פרק כד פסוק א אריכות ימים

על פי פרק כג פסוק ו

על פי פרק כא פסוק ב

על פי פרק יג פסוק ב

מקמילון: כבוד, עשר, בן, אריכות ימים

"ויאמר אברהם אל-עבדו..."

...אל-ארצי ואל-מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק: (פסוקים ב-ד)

כתבו בלשונכם מה בקש אברהם מהעבד.

אברהם בקש מהעבד ש

"ויאשיב עבד בה'... אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הכנעני... ויאמר אליו אברהם השמר לך פרו' תשיב את-בני שמה: (פסוקים ג-ו)

אברהם הזוהר את העבד בשתי אזהרות:

1) שלא יקח אשה ליצחק מבנות

2) שלא יוציא את יצחק מ

"ויישש העבד את-ידו תחת ירך אברהם וישבע לו על-הדבר הזה: (פסוק ט)

21. מעשה החסד של רבקה

פרק כ"ד פסוקים י'-כ"א

א. הקדמה

העבד יצא בשליחותו של אברהם, בראש שיירה של עשרה גמלים ועם רכוש רב, והגיע לחרן. בעמדו ליד הבאר, התפלל העבד לה' וביקש שה' יעשה חסד עם אברהם ויזמן לפניו נערה המתאימה ליצחק. כדי לזהות את הנערה המתאימה, ביקש העבד מה' שיצליח את הסימן שהוא עושה. מעבר לעצם הצלחת הסימן, בחן הדבר את מידת החסד של הנערה. ה' שמע לתפילתו של העבד, וזימן אל הבאר בדיוק באותו זמן את רבקה (הנכדה של נחור, אחי אברהם).

(נציין, שבפסוקים מופיע מקור המים פעם בשם 'באר' ופעם בשם 'מעייין', כשהכוונה היא לאותו מקור מים. ייתכן גם שהיו שם גם באר וגם מעייין עם ברכת אגירה!).

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

י וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גְמָלִים מִגְּמְלֵי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל־טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ רְכוּשׁ וּמִתְנֹת מֵהַדְּבָרִים הַטּוֹבִים בְּיֹתֵר שֶׁל אֲדֹנָיו וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֶל־אָרֶם נְהָרִים אֶל־עֵיר נַחֲוֹר זֶה הִוא חֲרָן׃ יא וַיְבָרֶךְ הַגְּמָלִים הוֹשִׁיב אֶת הַגְּמָלִים עַל בְּרִכְיָם מִחוּץ לְעֵיר אֶל לִיד בְּאֵר הַמַּיִם לְעֵת עֶרֶב לְקִרְאת הָעֶרֶב לְעֵת צֵאת הַשָּׁאֵבֶת בְּזִמְנָן שֶׁשׁוֹאֲבוֹת הַמַּיִם יוֹצְאוֹת לְשׂאוֹב מִן הַבָּאֵר׃ יב וַיֹּאמְרוּ (זו תפילה) י-ה-ו-ה א-ל-לְקִי אֲדֹנָי אַבְרָהָם הַקָּרֵה נָא לְפָנַי הַיּוֹם זָמֵן לִפְנֵי עֵשָׂה בְּבִקְשָׁה שֶׁתִּזְדַּמֵּן לִפְנֵי נַעֲרָה מִתְּאִימָה וְעֲשֵׂה חֶסֶד עִם אֲדֹנָי אַבְרָהָם׃ יג ואיך אדע מי הנערה המתאימה? - הֲנִינָה אֲנֹכִי נֹצֵב עוֹמֵד עַל־עֵינֵי הַמַּיִם וּבְנוֹת אַנְשֵׁי הָעֵיר יֵצְאוּ לְשֹׂאֵב מַיִם׃ יד וְהִי הַנַּעֲרָה הַנֹּעֵרָה אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיהָ הַטִּי־נָא כַּדָּךְ וְאַשְׁתָּה וְאַמְרָה שְׁתֵּה וְגַם־גְּמְלֵיךְ אֲשָׁקֶה אֹתָהּ הַכֹּחֶת לְעֶבְדֶּךָ לְיִצְחָק וְבָה אֲדַע בְּפִעוּלָהּ הַזֹּאת שֶׁהִיא תַעֲשֶׂה³ אֲדַע־כִּי־עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם־אֲדֹנָי׃ טו וְהִיא־הִוא טָרֶם כְּלָה לְדַבֵּר עוֹד לֹא סִיִּים תְּפִילְתּוֹ וְהִנֵּה רַבְּקָה יֹצְאָה לְבִתּוֹאֵל בֶּן־מִלְכָּה אִשְׁתׁ נַחֲוֹר אַחִי אַבְרָהָם וְכַדָּה עַל־שִׁכְמָה׃ טז וְהַנַּעֲרָה טָבַת מִרְאֵה מְאֹד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יִדְעָה מְעוֹלָם לֹא הִתְחַתְּנָה וְתִרְדּ הָעֵינָה אֶל הַמַּעַיִן וְתִמְלֵא כַּדָּה וְתַעַל׃ יז וַיִּרֶץ הָעֶבֶד לְקִרְאתָהּ⁴ וַיֹּאמֶר הַגְּמִיאֵינִי נָא הִשְׁקֵי אוֹתִי בְּבִקְשָׁה מְעַט־מַיִם⁵ מִכַּדָּךְ׃ יח וְתֹאמְרֵי שְׁתֵּה אֲדֹנָי וְתִמְהַר וְתִרְדּ כַּדָּה מֵעַל כַּתְּפֵי עַל־יָדָי וְתִשְׁקֶהוּ׃ יט וְתִכַּל גְּמֵרָה לְהִשְׁקֹתוֹ וְתֹאמְרֵי גַם לְגְמְלֵיךְ אֲשָׁאֵב עַד אִם־כָּלוּ עַד שִׁיגְמְרוּ לְשִׁתּוֹת׃ כ וְתִמְהַר⁶ וְתַעַר שִׁפְכָה אֶת הַמַּיִם שֶׁנִּשְׁאָרוּ ב־כַּדָּה אֶל־הַשִּׁקָּת כְּלִי אַרְוֶךְ שֶׁמִּמֶּנּוּ שׁוֹתוֹת הַבְּהֵמוֹת וְתִרְץ עוֹד (פַּעֲמִים רַבּוֹת) אֶל־הַבָּאֵר לְשֹׂאֵב וְתִשְׁאֵב לְכָל־גְּמְלָיו (וּגְמָלִים שׁוֹתִים הַרְבֵּה...)׃ כא וְהָאִישׁ מִשְׁתָּאָה לָּהּ מִתְּפַעַל וְנִדְהָם מִמַּעֲשֵׂיהָ מִחֲרִישׁ שׁוֹתֵק לְדַעַת וּמִנְסָה לְהַבִּין הַהֲצָלִיחַ י-ה-ו-ה דִּרְכּוֹ אִם־לֹא הָאֵם ה' אֲכֵן הַצְּלִיחַ אֶת הַסִּימָן שֶׁהוּא עֹשֶׂה׃

1 ועיין עוד ב'דעת מקרא' לפסוק י"א.

2 עירו של נחור, אחיו של אברהם (ואולי על שם נחור אביו של תרח).

3 על פי "דעת מקרא".

4 ניתן לעורר בכיתה את השאלה: מדוע מבין כל הנערות היוצאות לשאוב, רץ העבד דווקא אליה? מה היה מיוחד בה מכל האחרות? - ייתכן שהוא ראה בה צניעות מיוחדת באופן שבו היא הייתה לבושה או באופן שבו היא התכופפה אל המים. ייתכן שראה שהיא לא דוחפת ולא עוקפת בתור, וכדומה. בכל מקרה, ברור שהוא לא ידע באותו שלב שהיא ממשפחתו של אברהם.

5 העבד ביקש מעט, והיא נתנה הרבה!...

6 "זריזין מקדימין למצוות" ו"מצווה הבאה לידך, אל תחמיצנה" - ממש כמו בפרק י"ח כשאברהם ושרה הכניסו אורחים.

מעשה החסד יוצא הדופן של רבקה שהתאמצה מאד עבור אדם, שהיא כלל לא הכירה, שהיה צמא ונראה זקוק לעזרה. היא עשתה כל מה שצריך במאמץ גדול כולל השקיית עשרת גמליו, והכל בהתנדבות גמורה וזריזות גדולה. מעשיה של רבקה מזכירים את מעשי החסד בבית אברהם (זריזות למצווה, הכנסת אורחים, ביקשו ממנה מעט ונתנה הרבה).

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת:

- משימה א' והציור יכולים לעורר את התלמידים לשאול: "מדוע לקח העבד עשרה גמלים?" - ניתן להעלות עם התלמידים כל מיני סברות, כגון: כדי לקחת את מתנות רבות, בשביל האנשים שליוו אותו; הם יצאו לדרך ארוכה, והיו זקוקים לציוד ומזון רב; בשביל להרכיב בחזרה את הנערה שימצאו עבור יצחק וכו'.
- משימה ב' נועדה להדגיש שהדבר הראשון שעשה העבד, היה להתפלל לה' שיעזור לו בשליחותו.
- משימה ג' עוסקת בסימן שעשה העבד.
- משימה ד' עוסקת בתגובתה של רבקה לדברי העבד.
- משימות ה'-ו' נועדו להמחיש לתלמידים את גודל מעשה החסד של רבקה, שרצה שוב ושוב אל המעיין ובחזרה אל השוקת בזריזות גדולה, עד שהיא סיימה להשקות את כל הגמלים. (המדבקות מסודרות בצורה מעגלית הנותנת תחושה של חסד אין-סופי...)

הרחבות והמחשות נוספות:

- להכין הצגה עם התלמידים בה הם יציגו: את הגעת העבד לבאר, ההתלבטות, תפילת העבד, פנייתו לנערה, תגובתה של רבקה ופעולתה הנמרצת, השתאותו של העבד.

מעשה החסד של רבקה
פרק כד פסוקים י-כא

יחידה 21

א. ויצא העבד מגמלי אדניו וילך... (פסוק י)

ב. ויבקר הגמלים מחוץ לעיר אל-באר המים לעת ערב לעת צאת השאבת: ויאמרו ה' א-לקי אדני אברהם הקרה נא לפני היום... (פסוקים יא-יב)

- ג. מה הדבר הראשון שעשה העבד אחרי שהוא הגיע לבאר המים?
- הלך לשתות.
  - התחיל לחפש אשה ליצחק.
  - התפלל לה' שיעזר לו למצוא אשה ליצחק.

ד. והיה הנער אשר אמר אליה הטיט נא כדרך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה" (פסוק יד)

- ה. כתבו בלשונכם את הסימן שעשה העבד:
- הנערה שאני אבקש ממנה _____
והיא תניד לי _____

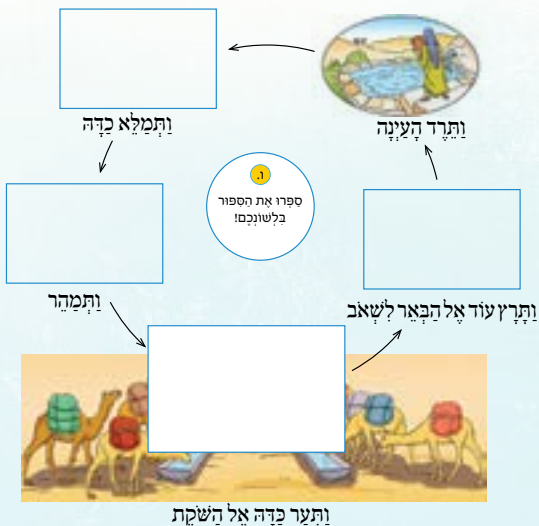
ו. "אתה הכחת לעבדך ליצחק" (פסוק יז)

לשיחה בכיתה: מדוע, לדעתכם, בחר העבד את הסימן הזה דווקא?

ז. ויהי היום טרם כלה לדבר והנה רבקה יצאת... וכדה על-שכמה... ויצו העבד לקראתה ויאמר... (פסוקים טו-יז)

- ח. השלימו את המלים החסרות בעזרת התרמילון.
- העבד בקש מהנערה: "הגמלייני נא _____ מפדה: _____"
הנערה אמרה: "_____."
לשהעבד סים לשתות הוסיפה הנערה ואמרה: "גם _____ אשאב..."

ט. מדף המדבקות - הדביקו את המדבקות על פי הכותרות.

לשיחה בכיתה: אילו מדות טובות נתן ללמד ממעשיה של רבקה?

22. תגובת העבד

פרק כ"ד פסוקים כ"ב-ל"ב

א. הקדמה

כשראה העבד שהסימן שהוא עשה התקיים, הוא הבין שה' הצליח את דרכו ושנערה זו היא הנערה הראויה ליצחק! מיד הוציא העבד מתנות והעניק לה אותן¹. לאחר מכן, הוסיף העבד ושאל אותה: 1. "בת מי את?" 2. "האם יש אצלכם מקום להתארח?", ורבקה בחכמתה השיבה "על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון"².

כשהבין העבד שלא די שהסימן התקיים, אלא שהנערה שהוא מצא היא גם ממשפחתו של אברהם - הוא התרגש מאוד, והשתחוה לה³ והודה לו על החסד הגדול שהוא גמל עם אדונו אברהם.

רבקה רצה לספר לאמה על האורח שהגיע לעיר, ואחיה לבן רץ החוצה אל המעיין כדי להביאו אל ביתם.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

כב ויהי פאָשֶׁר כָּלֹו גִּמְרוּ הַגְּמָלִים לְשִׁתּוֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ נְזִים זָהָב תַּכְשִׁיט שֶׁהִיוּ תוֹלִים בֶּאֱפָ בְּקַע חֲצִי שֶׁקֶל מִשְׁקָלוֹ וּשְׁנַי צְמִידִים עַל־יָדֶיהָ עֲשָׂרָה שֶׁקֶלִי זָהָב מִשְׁקָלָם : כג וַיֹּאמֶר בֵּת־מִי אֶתְּ הַגִּידִי נָא לִי הֵיִשׁ הָאִם יֵשׁ בְּבֵית־אָבִיךָ מְקוֹם לָנוּ לָלִין : כד וַתֹּאמֶר אֵלָיו בֵּת־בְּתוּאֵל אֲנֹכִי בֶן־מֶלְכָּה אֲשֶׁר יִלְדָה לְנַחֲוֹר : כה וַתֹּאמֶר אֵלָיו גַּם־תֵּבֶן קֵשׁ קֶצוֹץ גַּם־מִסְפּוֹא מִזֶּן לְבַהֲמוֹת רַב עֲמָנוּ גַם־מְקוֹם לָלוֹן : כו וַיִּקַּד הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה וְהָאֵל־לִקְיִ אֲדֹנָי אֲבֹרָהֶם אֲשֶׁר לֹא־עֲזַב חֲסִדּוֹ וְאַמְתּוֹ מֵעַם אֲדֹנָי³ אֲנֹכִי בְּדֶרֶךְ נַחְנִי יְהוָה וְהָאֵל־הַיְהוָה הַזֶּה שֶׁהִנַּחַה וְהוֹבִיל אוֹתִי אֶל בֵּית אֲחֵי אֲדֹנָי : כח וַתֵּרֶץ הַנְּעִרָה וַתִּגַּד לְבֵית אִמָּהּ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה : כט וּלְרַבְּקָה אָח וּשְׁמוֹ לָבֵן וַיֵּרֶץ לָבֵן אֶל־הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל־הָעֵין : (ומה גם לו לרוץ החוצה אל האיש? הדברים הכתובים בפסוק הבא⁴): ל וַיְהִי כִּרְאֵת אֶת־הַנְּזִים וְאֶת־הַצְּמִידִים עַל־יָדֶיהָ אֶחָתָוּ וּכְשָׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֵי רַבְּקָה אֶחָתָוּ לֵאמֹר כֹּה כִּי דָבַר אֵלַי הָאִישׁ וַיָּבֵא אֶל־הָאִישׁ וְהִנֵּה עֹמֵד עַל־הַגְּמָלִים עַל־הָעֵין : לא וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ יְהוָה וְהָאֵל־הַיְהוָה לָמָּה תַעֲמֹד בַּחוּץ וְאֲנֹכִי פְּנִיתִי הַבַּיִת וּמְקוֹם לְגִמְלִים : לב וַיָּבֵא הָאִישׁ (העבד) הַבֵּיתָה וַיִּפְתַּח הַגְּמָלִים פֶּתַח וְהִתִּיר אֶת הָאוּכָף, הִרְסוֹן וְכוּ⁵ וַיִּתֵּן (לָבֵן) תֵּבֶן וּמִסְפּוֹא לְגִמְלִים וּמִים לְרַחֵץ רַגְלָיו שֶׁל הָעֶבֶד וְרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ (מתברר שהעבד לא הגיע לבד, אלא היו איתו עוד אנשים שליוו אותו בדרכו):

ג. מנגינת הכתוב

הכרת הטוב של העבד לה' על כך שהצליח את דרכו בזכות אברהם אדונו ובזכות מידת הכנסת האורחים של רבקה ומשפחתה.

1 על פי רש"י לפסוק כ"ג. יש בנתינת המתנות גם מידת הכרת טובה על החסד שעשתה רבקה בהשקותה אותו ואת כל גמליו.
2 פרקי אבות פרק ה' משנה ז': "שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם. החכם... ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון". ועיין גם רש"י כאן.
3 יש כאן מידת ענווה של העבד, שלא תולה את חסדו של ה' בזכותו שלו, אלא בזכותו של אברהם!
4 על פי רש"י.
5 ורש"י מביא: "ויפתח - התיר זמם שלהם שהיה סותם את פיהם שלא ירעו בדרך בשדות אחרים."

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת:

- משימה א' עוסקת בתכשיטים שנתן העבד לרבקה.
- במשימות ב'-ג', מתבקשים התלמידים לזהות את שתי השאלות של העבד ואת שתי תשובותיה של רבקה. המשימה מאפשרת למורה לפתח את הנושא של "עונה על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון".
- משימה ד' עוסקת בהכרת הטוב של העבד לה'.

הרחבות והמחשות נוספות:

- אפשר להפנות את התלמידים לעיין ביחידה 17 (יחידת הלימוד האחרונה של פרשת 'וירא'), בתרשים "העץ המשפחתי" של רבקה.
- בפסוק כ"ז כתוב: "ויאמר: ברוך ה' א-לוקי אדוני אברהם..." - הביטוי שטבע עבד אברהם, "ברוך ה'!", הפך למטבע לשון מקובל לציון הודאה לה' על דבר טוב "שהסתדר". העבד, שלא ידע בהתחלה אם וכיצד יצליח במשימתו, התפעל מהמהירות שבה גלגל ה' את הדברים לטובה. כשראה זאת, הוא הגיב מיד באומרו: ברוך ה'! אפשר להמחיש עניין זה עם התלמידים בכל מיני דרכים. למשל, תלמיד מספר סיפור שקרה, משהו שהסתדר, וכל התלמידים עונים כנגדו: "ברוך ה'!".
- "ותרץ הנערה ותגד לבית אמה" - בשביל להזמין מישהו זר ולא מוכר הביתה, צריך רשות של ההורים!

תגובת העבד

פרק כד פסוקים כב-לב

יחידה 22

"וַיְהִי כַאֲשֶׁר כָּלוּ הַגְּמִלִים לִשְׁתוֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ גֶּזֶם זָהָב בַּקַּע מִשְׁקָלוֹ וְשָׁנֵי צְמִידִים עַל-יָדָיו עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם:" (פסוק כב)

א. אילו תכשיטים נתן העבד לנערה?
1. _____
2. _____

ב. העבד שאל את הנערה שתי שאלות:
"וַיֹּאמֶר בְּתָמִי אֶתְּ הַגִּידִי נָא לִי הַיֵּשׁ בֵּית-אָבִיךָ מָקוֹם לָנוּ לָלוֹן:" (פסוק כג)
סמנו את השאלה הראשונה בצבע ירוק.
סמנו את השאלה השנייה בצבע אדום.

ג. הנערה ענתה שתי תשובות:
"וַתֹּאמֶר אֵלָיו בֵּת-בְּתוּאֵל אֲנִי בֶן-מֶלֶכָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְנָחֹר:" (פסוק כד)
"וַתֹּאמֶר אֵלָיו גַּם-תָּבוֹן גַּם-מִסְפּוֹא רַב עִמָּנוּ גַם-מָקוֹם לָלוֹן:" (פסוק כה)
סמנו את התשובה הראשונה בצבע של השאלה הראשונה.
סמנו את התשובה השנייה בצבע של השאלה השנייה.

רשימה: השיבו (השיבה לו) על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

"וַיִּקַּד הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לַה': וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ הוּא לְקִלְי אֲדֹנָי אֲבָרְהָם..." (פסוקים כו-כז)

ד. מה הדבר הראשון שעשה העבד כשהבין שהנערה היא ממשפחתו של אברהם?
א. אמר לה לבוא איתו.
ב. אמר לה מי הוא.
ג. השתחוה והודה לה.

42

23. העבד בבית בתואל פרק כ"ד פסוקים ל"ג-נ"ג

א. הקדמה

העבד סיפר למשפחתה של רבקה מי הוא, לשם מה הוא בא, ואת כל השתלשלות העניינים. לשומעים היה ברור שמה יצא הדבר ושהוא רצונו. הם גם שמעו שיצחק הוא אדם צדיק ושמשפחתו עשירה ומכובדת. עם זאת, במקום שהם ישמחו ויודו לה על ה"שידוך" הנפלא, הם מגיבים בצורה סתמית וקרירה: "לא נוכל דבר אליך רע או טוב", "הנה רבקה לפניך קח ולך"... העבד, לעומתם, משתחוה ומודה לה' בכל שלב!

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

וישם¹ לפניו לאכל הגישו לעבד אוכל ויאמר לא אכל עד ש... דברתי דברי ויאמר דבר : לד ויאמר עבד אברהם אנכי : לה וי-ה-ו-ה ברך את-אדני מאד ויגדל בכבוד וברכוש ויתן-לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחות וגמלים וחמרים : לו ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה ויתן-לו את-כל-אשר-לו : לו וישבעני אדני לאמר לא-תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו : לח אם-לא אלא אל-בית-אבי תלך ואל-משפחתי ולקחת אשה לבני : לט ואמר אל-אדני אלי לא-תלך האשה אחרי : מ ויאמר אלי וי-ה-ו-ה אשר-התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי : מא אז תנקה מאלתי משבועתי כי תבוא אל-משפחתי ואם-לא יתנו לך לקחת את הנערה שתמצא והיית נקי מאלתי : מב ואבא היום אל-העין ואמר וי-ה-ו-ה-א-לקי אדני אברהם אם-ישך-נא (לשון תפילה ובקשה) מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה : מג הנה אנכי נצב עומד על-עין המים והיה העלמה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני-נא מעט-מים מכך : מד ואמרה אלי גם-אתה שתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה אשר-הכית וי-ה-ו-ה לבן-אדני : מה אני טרם אכלה לדבר אל-לפי והנה רבקה יצאת וכדה על-שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקיני נא : מו ותמהר ותורד פדה מעליה ותאמר שתה וגם-גמליך אשקה ואשת וגם הגמלים השקתה : מז ואשאל אתה ואמר בת-מי את ותאמר בת-בתואל בן-נחור אשר ילדה-לו מלכה ואשם הנזם על-אפה והצמידים על-ידיה² : מח ואקד ואשתחוה לי-ה-ו-ה ואברך את-י-ה-ו-ה-א-לקי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את-בת-אחי אדני לבנו : מט ועתה ועכשיו אם-ישכם עשיתם חסד ואמת את-אדני ואתם מסכימים שרבקה תבוא אתי כדי להתחתן עם יצחק הגידו לי ואם-לא ואם אינכם מסכימים הגידו לי ואפנה על-ימין או על-שמאל ואחפש אישה ליצחק במקום אחר : נ ויען לבן ובתואל³ ויאמרו מי-ה-ו-ה יצא הדבר ניכר שה' החליט שכך צריך להיות, ולכן - לא נוכל דבר אליך רע או טוב זה לא תלוי בנו להתנגד או להסכים : נא הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן-אדניך כאשר דבר י-ה-ו-ה : נב ויהי כאשר שמע עבד אברהם את-דבריהם וישתחו ארצה לי-ה-ו-ה מתוך הודאה : נג ויצא העבד פלי-כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה ומגדנת מאכלים טובים ופירות משבחה של ארץ ישראל נתן לאחיה ולאמה :

1 בתורה כתוב: "וישם", אך על פי המסורת, יש לקרוא: "וישם".

2 בדבריו אלה, הפך העבד את סדר הדברים, שהרי מסופר בפסוקים כ"ב-כ"ג, שהוא קודם נתן לה את התכשיטים ורק אחר כך שאל אותה בת מי היא! רש"י כאן מסביר, שהוא שינה את הסדר, כדי שבני משפחתה של רבקה לא יקשו עליו מדוע הוא נתן לה מתנות לפני שהוא שאל מי היא.

3 שתי שאלות יש לשאול: 1. למה נאמר "ויען" בלשון יחיד, ולא "ויענו" בלשון רבים? 2. מדוע מוזכר לבן לפני אביו בתואל? תשובה: הפסוק רומז לנו שלבן 'קפץ' וענה לפני אביו, ובכך הוא נהג שלא בדרך ארץ (על פי רש"י).

4 רש"י.

ה' עושה עבורנו הרבה דברים טובים. אבל אנחנו צריכים לשים לב לדברים הטובים שה' עושה עבורנו ולהודות לו על כך.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת:

- במשימות א'-ב', נדרשים התלמידים להבין את התוכן ואת המשמעות של הפסוקים.
- משימה ג' עוסקת בהודאה של העבד לה' על הבשורה הטובה, שמשפחתה של רבקה הסכימה שהיא תלך אתו ותתחתן עם יצחק. המשימה מאפשרת למורה להרחיב בנושא של הודאה לה' על בשורה טובה.
- ההצעה "לשיחה בכיתה" מאפשרת לפתח דיון בעניין מידת הכרת הטוב (או אי הכרת הטוב...) של לבן ובתואל על הבשורה הטובה - "אם אתם הייתם במקומם של לבן ובתואל, איך אתם הייתם מגיבים לדברי העבד?" "מה אתם הייתם אומרים?"
- משימות ד'-ה' עוסקות במתנות שנתן העבד לרבקה ולמשפחתה.

העבד בבית בתואל
פרק כד פסוקים לג-ג
יחידה 23

"וַיִּשְׂם לְפָנָיו לֶאֱכֹל וַיֹּאמֶר לֹא אֶכֶל עַד אִם-דְּבַרְתִּי דְבָרִי" (פסוק לג)

א. האם העבד הסכים לאכול?

1. כן, הוא הסכים מיד.
2. לא, הוא לא רצה לאכול בכלל.
3. הוא לא הסכים לאכול עד אחרי שידבר.

"...וַיֵּצֵא לָבֵן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מַה יֵּצֵא הַדְּבָר לֹא נוּכַל דְּבַר אֱלֹהִים רַע אוֹ-טוֹב: הַגְּדִירְבָקָה לְפָנֶיךָ קַח וְלֵךְ וְתָהִי אִשָּׁה לָבֵן-אֲדִינֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּר ה':" (פסוקים נ-נא)

ב. מה אמרו לבן ובתואל מיד אחרי שהם שמעו את מה שספר העבד?

1. שהם מסכימים שרבקה תלך.
2. שהם לא מסכימים שרבקה תלך.
3. שהם מבקשים זמן לחשוב.

"וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עֶבֶד אַבְרָהָם אֶת-דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוּ אֶרְצָה לָהֶם:" (פסוק נב)

רש"י: וַיִּשְׁתַּחֲוּ אֶרְצָה - כִּפָּאוֹ (לומדים) שְׂמוּדִים עַל מִשְׁוֹרָה טוֹבָה.

ג. על איזו בשורה טובה הודה העבד לה'?

לשיחה בכיתה: לפי המספר בתורה, האם גם לבן ובתואל הודו לה' על הבשורה הטובה? כיצד הם הניבו?

ד. אילו מתנות נתן העבד לרבקה? (השלימו את המלים של הפסוק)

"וַיֵּצֵא הָעֶבֶד כָּלִי- וְכָלִי וְיָתֵן לְרַבְקָה וּמַגְדָּנֹת נָתַן לְאֵחִיהָ וּלְאִמָּהּ:" (פסוק נג)

רש"י: וּמַגְדָּנֹת - ... שֶׁהֵבִיא עִמּוֹ מִיַּד פְּרוֹת שֶׁל אֲרִיז יִשְׂרָאֵל.

ה. מה נתן העבד לאחיה ולאמה?

---

24. יצחק נושא את רבקה לאשה

פרק כ"ד פסוקים נ"ד-ס"ז

א. הקדמה

בני משפחתה של רבקה כבר נתנו את הסכמתם לכך שרבקה תלך ותתחתן עם יצחק, אבל כשהגיע הבוקר, הם ביקשו לעכב את הליכתה של רבקה. האח והאם טענו שהיא זקוקה לזמן כדי להתכונן לחתונה. העבד, מצדו, טען שאחרי שברור כל כך שה' עזר לו להצליח בשליחותו, אין לעכב את העניין. המשפחה החליטה לשאול את רבקה, ותשובתה של רבקה הייתה נחרצת: "אלו!" רבקה הסכימה לעזוב באופן מידי את ארצה ואת משפחתה למקום בלתי מוכר כדי להתחתן עם הצדיק. משפחתה של רבקה השתכנעה, והם בירכו אותה ושילחו אותה עם העבד.

ובשעה שהלך העבד לחרון לחפש אישה עבור יצחק, היכן היה יצחק? התורה מספרת לנו שיצחק הלך לבאר לחי רואי. הרמב"ן והספורנו מסבירים שהוא הלך לשם¹ כדי להתפלל לה', שהעבד יצליח בשליחותו וימצא אישה הראויה לו! גם כשהוא חזר מבאר לחי רואי, הוא היה עסוק בתפילה - "ויצא יצחק לשוח בשדה"².

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

נד וַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עִמּוֹ וַיְלִיְנוּ יִשְׁנוּ וַיִּקְוּמוּ בַבֶּקֶר וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי לְאֲדָנִי :
נָה וַיֹּאמֶר אַחִיָּה וְאִמָּה תֵשֵׁב הַנֶּעַר אִתָּנוּ יָמִים שָׁנָה אֹד עֲשׂוֹר עֶשְׂרֵה חֳדָשִׁים, כְּדִי לְהִתְכַוֵּן לְחַתּוּנָה³ אַחֲרֵי
תֵּלֶךְ : נו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֶל־תֵּאֲחָרוּ אֵל תַּעֲכְבוּ אֹתִי וַי-ה-ו-ה הַצְּלִיחַ דְּרָכִי שְׁלַחְנִי וְאֶלְכָה לְאֲדָנִי :
נו וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנֶעַר וְנִשְׁאַלָה אֶת־פִּיהָ : נח וַיִּקְרָאוּ לְרַבְקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הֲתִלְכִי הָאִם תִּלְכִי עִם־
הָאִישׁ הַזֶּה וַתֹּאמֶר אֵלָיָהּ : נט וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־רַבְקָה אֶחָתָם וְאֶת־מִנְקֻתָהּ מִי שֶׁהֵנִיקָה אוֹתָהּ בְּהִיּוֹתָה קִטְנָה⁴
וְאֶת־עֶבֶד אֲבִרָהֶם וְאֶת־אֲנָשָׁיו : ס וַיְבָרְכוּ אֶת־רַבְקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אֶחָתָנוּ אַתְּ הִי לְאֶלְפֵי רַבְבָּה
בִּירְכּוּ אוֹתָהּ שִׁיצֵא מִמֶּנָּה עִם גְּדוֹל רַב וַיִּירָשׁ זֶרְעֶךָ אֶת שְׁעַר שְׁנָאִיו וְהָעַם הַיּוֹצֵא מִמֶּךָ יִנְצַח אֶת אוֹיְבָיו : סא וַתִּקֶּם
רַבְקָה וְנִעְרָתֶיהָ וַתִּרְפָּנֶנָה עַל־הַגְּמָלִים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת־רַבְקָה וַיֵּלֶךְ :

סב וַיִּצְחַק בָּא חֲזָר מִבְּוֹא מֵהַלִּכְתּוֹ ל- בָּאָר לַחִי רֹאִי (ביום שרבקה הגיעה חזר יצחק מהליכתו לבאר לחי רואי)
וְהוּא יִצְחַק יוֹשֵׁב מִקוּם מְגוּרָיו הִיָּה בְּאֶרֶץ הַנְּגֹב⁵ : סג וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה לְטִיִּיל בְּשָׂדֵה וְלִהְתַּפְּלֵל⁶ לְפָנֹת
עָרֵב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה גְמָלִים בָּאִים : סד וַתִּשָּׂא רַבְקָה אֶת־עֵינֶיהָ וַתִּרְא אֶת־יִצְחָק וַתִּפְּל
קַפְצָה, יִרְדָּה⁷ מֵעַל הַגְּמָל : סה וַתֹּאמֶר אֶל־הָעֶבֶד מִי־הָאִישׁ הַזֶּה הֲלָזָה בְּשָׂדֵה לְקַרְאֲתָנוּ וַיֹּאמֶר
הָעֶבֶד הוּא אֲדָנִי וַתִּקַּח הַצְּעִיף וַתִּתְּכֶם כִּי־סָתָה אֶת פָּנֶיהָ מִחַמַּת צְנִיעוֹתָהּ : סו וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֶת
כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה : סז וַיָּבֵאָה יִצְחָק הָאֵהָלָה לְאוֹהֶל שֶׁל שָׂרָה אִמּוֹ (שנפטרה זה מכבר) וַיִּקַּח אֶת־
רַבְקָה וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבָה וַיִּנָּחֶם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ :

1 ומדוע הלך להתפלל דווקא שם? - מכיוון שזה היה המקום שבו נשמעה תפילתה של הגר, ויצחק הבין שזהו מקום הראוי לתפילה (עפ"י רמב"ן וספורנו).

2 "לשוח - לשון תפילה" (רש"י לפסוק ס"ג). מכאן למדו חז"ל, שיצחק תיקן תפילת מנחה (גמרא, מסכת ברכות דף כ"ו:).

3 על פי רש"י.

4 ושלחו אותה ונערו נוספות (על פי פסוק ס"א) עם רבקה כדי להיות לה למשרתות ועוזרות, כפי שהיה מקובל באותם ימים.

5 כנראה בחברון - על פי דעת מקרא.

6 "לשוח" - מלשון שיחה של תפילה, עפ"י רש"י כאן.

7 רש"י.

צדקתה של רבקה, שהסכימה לעזוב את ביתה ומשפחתה וללכת אל ארץ לא מוכרת כדי להתחתן עם יצחק הצדיק (זה מזכיר קצת את הניסיון של אברהם בציווי "לך לך מארצך... ומבית אביך..."), וצניעותה כשהיא פגשה את יצחק.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת:

- במשימה א', מתבקשים התלמידים להתאים בין האנשים לבין הדברים שנאמרו.
- משימה ב' וההצעה "לשיחה בכיתה" עוסקות בגדולתה של רבקה שענתה בצורה נחרצת: "אלך!". (רבקה הסכימה לעזוב את מקומה המוכר ואת משפחתה על מנת להתחתן עם אדם צדיק.)
- משימות ג'-ד' עוסקות במפגש בין רבקה לבין יצחק.
- המשימה שבתחתית העמוד עוסקת במדרש חז"ל שמביא רש"י בעניין מעלתה של רבקה שהייתה דומה למעלתה של שרה: "ויביאה יצחק האוהלה שרה אמו" - **ויביאה יצחק האוהלה**, והרי היא **שרה אמו**, כלומר: ונעשית דוגמת שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת, היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האוהל, ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו".

הרחבות והמחשות נוספות:

- "ותרא את יצחק" - אפשר לשאול את התלמידים מה, לדעתם, ראתה רבקה? היא הרי לא ידעה שזה יצחק... אולי מראהו, בגדיו, צניעותו והתנהגותו העידו עליו שהוא אדם מיוחד.

יחידה 24
יצחק נושא את רבקה לאשה
פרק כד פסוקים ג'ד-טו

א. ויקומו בבקר... ויאמר אחיה ואמה... ויאמר אלהם... (פסוקים ג'ד-טו)

מה אמרו האנשים בבקר אחרי שהם קמו? - מתחנן קו מכל משפט אל מי שאמר אותו.

ב. השלימו את המלים החסרות מתוך התרמילון:

לבסוף הם החליטו לשאל את _____

הם שאלו: "התלכי עם _____ הזה?"

והיא ענתה במלה אחת: "_____"

ג. ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאבהב וינחם יצחק אחרי אמו: (פסוק טו)

רש"י: ...ונעשית דגמת (דומה ל-) שרה אמו, שקל וכן שיערה קצת - היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת וברכה מצויה בעסה וענן קשור על האוהל, ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו.

ד. מה ראתה רבקה?

ה. ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עינו וירא והנה גמלים באים: (פסוק טו)

מה ראה יצחק?

ו. ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפל מעל הגמל: (פסוק טז)

מה ראתה רבקה?

פנרמילון

האיש	אלך	רבקה
------	-----	------

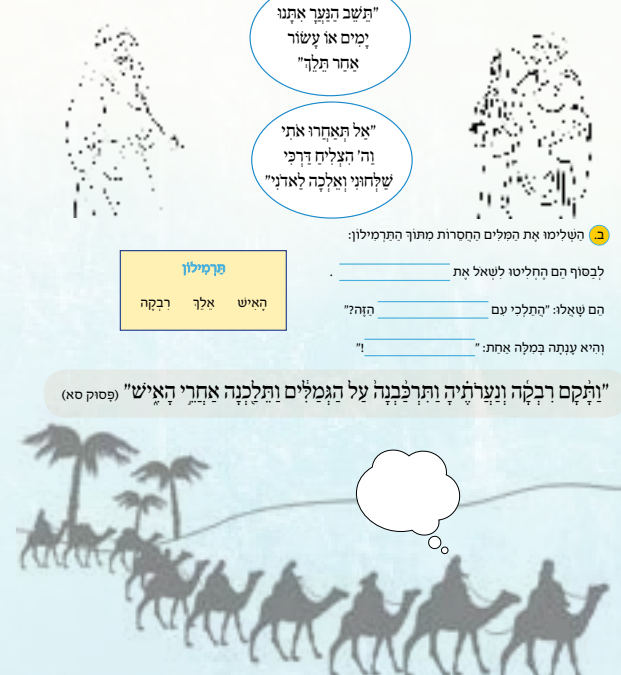
השלימו את המלים החסרות מתוך התרמילון:

לבסוף הם החליטו לשאל את _____

הם שאלו: "התלכי עם _____ הזה?"

והיא ענתה במלה אחת: "_____"

ו. ותקם רבקה ונעלתיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש (פסוק טז)

44 **לשיחה בכיתה:** האם, לדעתכם, היה לרבקה קל ללכת עם העבד או קשה?

צבעו את הציור להנאתכם

ציורו איש דולקת בנר שעל השלחן.

הדביקו מדבקה עם ציור של קערת בצק.

ציורו ענן מעל האהל.

25. אחרית ימיו של אברהם אבינו

פרק כ"ה פסוקים א - י"א

א. הקדמה

אחרי ששרה נפטרה ויצחק התחתן, לקח לו אברהם אישה בשם קטורה. קטורה ילדה לאברהם שישה בנים, ומהם יצאו צאצאים רבים ואף עמים. התקיים בכך דבר ה' אל אברהם, שהוא יהיה ל'אב המון גויים'. עם זאת, היה ברור לאברהם, שיורשו וממשיך דרכו הוא יצחק, כפי שאמר לו ה': "כי **ביצחק** ייקרא לך זרע". כדי שלא יהיה על כך ויכוח (גם לא אחרי מותו), הוא נתן **בעודו בחיים** את כל אשר לו ליצחק, ואילו לשאר הבנים הוא נתן מתנות ושילח אותם לארצות אחרות.

בגיל 175 נפטר אברהם אבינו ע"ה, בשלום ובשיבה טובה.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

א וַיִּסַּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וַשְׁמָה קְטוּרָה : ב וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־זְמֶרָן וְאֶת־יִקְשָׁן וְאֶת־מֶדָן וְאֶת־מֶדִין וְאֶת־יִשְׁבָּק וְאֶת־שׁוּחַ : ג וַיִּקְשָׁן יָלַד אֶת־שִׁבְאָה וְאֶת־דָּדָן וּבְנֵי דָדָן הָיוּ אֲשׁוּרִים וּלְטוּשִׁים וּלְאֲמִים : ד וּבְנֵי מֶדָן עֵיפָה וְעֶפְרָל וְחֲנָךְ וְאַבְיָדָע וְאַלְדָּעָה כָּל־אֵלֶּה בְנֵי קְטוּרָה : ה וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ אֶת בְּרוּכֹת הָאָרֶץ וְהַזֶּרַע, אֶת רֹב עֲשָׂרוֹ וְאֶת הַיְתוֹ מִמְּשִׁיכּוֹ וַיִּוְרְשׁוּ הָעֵיקָרִי לְיִצְחָק : ו וּלְבְנֵי הַפְּיִלְגָשִׁים הָגֵר וְקַטוּרָה¹ (פילגש = אישה הנשואה לאדם אך איננה אשתו העיקרית) אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת מִמּוֹן וַיִּשְׁלַחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדְנוֹ חַי בְּזִמְנֵן שֶׁאֲבָרָהֶם עוֹד הִיָּה חַי קְדָמָה לְכַיוּן מִזְרַח אֶל־אֶרֶץ קְדָם (כדי שיגורו שם ולא יטענו שיש להם זכות ירושה בארץ כנען) :

ז וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי־חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר־חַי מֵאֵת שְׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחֲמִשׁ שָׁנִים : ח וַיָּגוּעַ וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשִׁבְעִים וְשִׁבְעִים בְּלֶב, שִׁזְכָּה לְכָל אֲשֶׁר רָצָה וְשִׁאֲף² וַיֵּאֲסֹף אֶל־עַמּוּיֹן נִשְׁמָתוֹ נֹאסְפָה ע"י ה', וְהַצְטַרְפָּה לְנִשְׁמוֹת הַצְדִּיקִים שֶׁנִּפְטְרוּ לְפָנָיו³ : ט וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמַעֲאֵל⁴ בְּנֵיוֹ אֶל־מַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה אֶל־שֵׁדָה עֶפְרָן בֶּן־צַחֵר הַחֲתָן אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מַמְרָא : י הַשֵּׁדָה אֲשֶׁר־קָנָה אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי־חַתַּת שָׁמָה קָבַר אַבְרָהָם וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ : יא וַיְהִי אַחֲרַי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱ-לֹקִים אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ לֵאמֹר כָּתוּב בְּמָה בִּירְכּוּ ה', וְרַש"י אֹמֵר בְּשֵׁם חַז"ל⁵, שֶׁה' נִיחָמוֹ תַנְחוּמֵי אַבְלִים וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם־בְּאֵר לַחֵי רְאִי :

ג. מנגינת הכתוב

ההבטחה שהבטיח ה' לאברהם בברית בין הבתרים: "ואתה תבוא אל אבותיך בשלום, תקבר בשיבה טובה" - התקיימה! אברהם זכה לאריכות ימים ולצאצאים רבים. הוא גם זכה לראות את יצחק מתחתן, ואת ישמעאל עושה תשובה⁶. הוא הוריש לבניו אחריו עושר רב, אך בעיקר הוא הוריש להם דרך חיים של אמונה בה' ושל חסד.

1 רשב"ם, וכן באבן עזרא לפסוק א'.

2 על פי רמב"ן וספורנו.

3 על פי ספורנו.

4 "יצחק וישמעאל - מכאן (לומדים) שעשה ישמעאל תשובה והולך את יצחק לפניו. והיא שיבה טובה שנאמר באברהם." - רש"י.

5 גמרא, מסכת סוטה דף י"ד.

6 על פי רש"י לפסוק ט' (ועיין עוד ברש"י לפרק כ"ה פסוק ל').

בחברת:

- משימה א' עוסקת בלקיחת קטורה ובבנים שהיא ילדה לאברהם. הפעילות מאפשרת לפתח עם התלמידים את קיום הבטחת ה' לאברהם שהוא יהיה "אב המון גויים" - אב להרבה עמים.
- משימה ב' עוסקת בירושה שהוריש אברהם לבניו, והיא נועדה להמחיש את ההבדל בין מעמדו של יצחק לבין מעמדו של שאר בני אברהם.
- משימות ג'-ה' עוסקות במותו וקבורתו של אברהם. במשימה ה', ישימו התלמידים לב שיצחק מוזכר לפני שמעאל - דבר המלמד על כך שישמעאל עשה תשובה והודה שיצחק קודם לו במעמד ובמעלה.
- משימה ו' עוסקת במצוות ניחום אבלים שאנו לומדים מה', כדברי הגמרא במסכת סוטה דף י"ד עמוד א': "הקדוש ברוך ניחם אבלים, דכתיב: ויהי אחרי מות אברהם ויברך אל-לקים את יצחק בנו, אף אתה נחם אבלים."
- המשימה בעמוד השמאלי נועדה לעשות מעין סיכום עם התלמידים בעניין המידות הטובות והמעשים הטובים של אברהם, שמהם אנו לומדים עד היום.

אחרית ימיו של אברהם אבינו
פרק כה פסוקים א-יא

יחידה 25

"כִּי יִדְעֲתוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצְאוּ אֶת-בְּנֵיו וְאֵת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו
וְשָׂמוּ דֶרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט"

(פרק יח פסוק טז)

אברהם אבינו למד אותנו לתאמין בה', לעשות מעשים טובים ולהיות בעלי מדות טובות

להתפלל לה'
וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֱלֹהֵי-אֲלֵהֶם... (כ. יז)

לקחת בארץ ישראל
"קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה" (יג. יז)

לקרות שבויים
וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אַחֲיוֹ... (יד. יז)

להכניס אורחים
"וַיֵּאמֶר... קְחוּ-נָא מִעֵט-מִלִּים וְרַחֲצוּ
רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת תַּחַת הָעֵינַי:"
(ית. ז-ד)

להגיד תודה
"וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתָּה גָדוֹל
בְּיוֹם הַגְּמֹל אֶת-יִצְחָק:" (כא. ח)

להיות ירא שמים
"עֲתָה יִדְעֲתִי כִּי-יִרָא אֱ-לֹקִים אֹתָה" (כב. יז)

להאמין בה'
"וַהֲאֵמוֹן בַּה' וַיַּחֲשֹׁבֶנּוּ לוֹ צְדָקָה:" (טו. ו)

כתבו אילו מהדברים שלמדו אותנו אברהם הצלחתם לעשות בשבוע האחרון:

בשבוע האחרון אני זכיתי ל

"וַיִּסַּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשָׁמָּה" (פסוק א)

"וַיִּתְלַךְ לוֹ אֶת-..." (פסוק ב)

א. כמה בנים ילדה קטורה? (הקיפו את התשובה הנכונה).
א. בן אחד. ב. שני בנים. ג. ארבעה בנים. ד. ששה בנים.

"וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ ל-..." (פסוק ה)

ב. השלימו את המלים החסרות מתוך התרמילון:

לפני מותו נתן אברהם את כל אשר לו ל _____, ולשאר בניו הוא נתן _____.
יצחק נשאר לגור בארץ _____, ואת שאר הבנים שלח אברהם לגור בארץ _____.

תרמילון: קנען מתנות יצחק קדם

"וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי-אַבְרָהָם אֲשֶׁר-חָי" (פסוק ז)

שְׁנֵהוּ _____ שְׁנֵהוּ _____ שְׁנֵים: " (פסוק ז)

ג. כמה שנים חי אברהם?
ד. מי קבר את אברהם?
ה. היכן נקבר אברהם?

מדף המדבקות - הדביקו תמונה של מערת המכפלה.

"וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרַךְ אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ..." (פסוק יא)

ךש"י: תזמו תנחומי אבלים.

ו. איזו מצוה אנו לומדים מה' בפסוק זה?

26. תולדות ישמעאל

פרק כ"ה פסוקים י"ב-י"ח

א. הקדמה

לפני שהתורה מתחילה לספר לנו באריכות רבה על תולדות יצחק ומשפחתו, היא מספרת לנו בקיצור נמרץ על תולדות ישמעאל. מהפסוקים שלפנינו אנו לומדים על הריבוי הגדול של בני ישמעאל, הן מבחינת מספר העמים שיצאו ממנו, והן מבחינת השטח הנרחב שבו הם התפזרו והקימו לעצמם מקומות מגורים.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

יב וְאֵלֶּה תְּלֻדֹת הַצִּאצְאִים שֶׁל יִשְׁמָעֵאל בֶּן-אֲבֵרָה אֲשֶׁר יָלְדָה הָגָר הַמִּצְרַיִת שֶׁפָּחַת שָׂרָה לְאֲבֵרָהּ: יג וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁמֹתָם לְתוֹלְדֹתָם בְּכֹר יִשְׁמָעֵאל נְבִיִּת וְקָדָר וְאֲדָבְאֵל וּמְבָשָׁם: יד וּמְשָׁמֶע וְדוּמָה וּמִשָּׂא: טו חֲדָד וְתִימָא יְטוֹר נְפִישׁ וְקִדְמָה: טז אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל וְאֵלֶּה שְׁמֹתָם בְּחֻצְרֵיהֶם חֶלְקָם גֵּרוּ בְעָרִים שְׂאִינָן מוֹקְפוֹת חוּמָה וּבְטִירָתָם וְחֶלְקָם גֵּרוּ בְעָרִים הַמוֹקְפוֹת חוּמָה שְׁנַיִם-עָשָׂר נְשִׂאִים מְלָכִים לְאֻמּוֹתָם (כל אחד מבני ישמעאל נעשה מלך על אומה שיצאה ממנו): יז וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל מֵאֵת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְשִׁבְעַת שָׁנִים וַיִּגְוַע וַיָּמָת וַיֵּאֶסְף אֶל-עַמּוּיוֹ: יח וַיִּשְׁכְּנוּ צִאצְאֵי יִשְׁמָעֵאל מִחוּלָּה עַד-נְשׁוֹר אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מִצְרָיִם בְּאֶרֶץ אֲשׁוּרָה עַד אֶרֶץ אֲשׁוּר עַל-פְּנֵי כָל-אֲחֵיו נִפְלָא שָׁכָן, גר † (צאצאי ישמעאל היו רבים, והם התפזרו וגרו על פני שטח גדול מאוד, המשתרע מהמדבר שממזרח למצרים ועד ארץ אשור).

ג. מנגינת הכתוב

”ברוך אתה ה'... הא-ל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק...” - מתוך ברכות ההפטרה.

בפרשת לך לך, בפרק י"ז פסוק כ', הבטיח ה' לאברהם: "ולישמעאל שמעתיק, הנה ברכתי אותו והפריתי אותו והרביתי אותו במאד מאד, שנים עשר נשיאים יוליד ונתתיו לגוי גדול" - והנה בפסוקים אלה אנו לומדים על קיום ההבטחה הזאת!

בחברת:

- יש שלוש שאלות קצרות העוסקות בישמעאל ובניו.

הרחבות והמחשות נוספות:

- משחק "ספרות ומספרים":
נותנים לתלמידים את הספרות: 1,2,3,5,7 והם צריכים לבנות מהם את מספר שנות חייהם של:
שרה (127), אברהם (175) וישמעאל (137). (-על מותם מסופר בפרשת חיי שרה.)

תולדות ישמעאל
פרק כה פסוקים יב-יח
יחידה 26

"וְאֵלֶּה תִּלְדֹּת יִשְׁמָעֵאל..." (פסוק יב)

א. כמה בנים נולדו לישמעאל?
 _____

ב. מי היה בנו הבכור?
 _____

ג. כמה שנים חי ישמעאל?
 _____

חידות על פרשת "חיי-שרה"

בחנו את עצמכם או את חבריכם לכתה, ונענו בעל פה על החידות.

א. באיזה הקשר מזכרים המספרים:
12, 137, 175, 2, 10, 400, 127

ב. באיזה הקשר מזכרים:
מערה, גמלים, פד, נזם, צעיף, מגדנות, מתנות

ג. מי אמר למי:

1. "נשיא א-לקים אתה בתוכנו"
2. "הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדוני אברהם"
3. "הגמלאיני נא מעט מים מפךך"
4. "מה! יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב"
5. "אחתנו את היי לאלפי רבבה"
6. "מי האיש הלזה החלך בשדה לקראתנו"

48

מספרים בפרשה:

- 127 - שנות חייה של שרה (כג, א).
- 400 - הכסף שאברהם שילם לעפרון עבור מערת המכפלה (כג, טז).
- 10 - "ויקח העבד עשרה גמלים..." (כד, י).
- משקלם של הצמידים שנתן העבד לרבקה - "עשרה זהב משקלם" (כד, כב).
- 2 - שני הצמידים שהעבד נתן לרבקה (כד, י).
- 175 - שנות חייו של אברהם (כה, ז).
- 137 - שנות חייו של ישמעאל (כה, יז).
- 12 - בניו של ישמעאל (כ, טז).

באיזה הקשר מוזכרים:

- מערה - מערת המכפלה (כג, יט).
- גמלים - "ויקח העבד עשרה גמלים..." (כד, י).
- "וה' ברך את אדוני מאד... ויתן לו... וגמלים וחמורים" (כד, לה).
- כד - "הגמליאני נא מעט מים מכדך" (כד, יז).
- נזם - הנזם שהעבד נתן לרבקה (כד, י).
- צעף - "ויאמר העבד הוא אדוני, ותיקח הצעיף ותתכס" (כד, סה).
- מגדנות - "ומגדנות נתן לאחיה ולאימה" (כד, נג).
- מתנות - "ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות" (כה, ו).

מי אמר למי?

1. בני חת לאברהם (כג, ו).
2. העבד לה' (כד, יב).
3. העבד לרבקה (כד, יז).
4. לבן ובתואל לעבד (כד, נ).
5. לבן ואימו לרבקה (כד, ס).
6. רבקה לעבד (כד, סה).

תולדות ישמעאל
פרק כה פסוקים יב-יח

יחידה 26

"ואלה תולדות ישמעאל..." (פסוק יב)

א. כמה בנים נולדו לישמעאל?

ב. מי היה בנו הבכור?

ג. כמה שנים חי ישמעאל?

חידות על פרשת "חיי-שרה"

בחנו את עצמכם או את חברים לכתה, וננו בעל פה על החידות.

א. באיזה הקשר מוזכרים המספרים:
12, 137, 175, 2, 10, 400, 127

ב. באיזה הקשר מוזכרים:
מערה, גמלים, כד, נזם, צעיף, מגדנות, מתנות

ג. מי אמר למי:

1. "נשיא א-לקים אתה בתוכנו"
2. "הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם"
3. "הגמליאני נא מעט מים מכדך"
4. "מה! יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב"
5. "אחתנו את הני לאלפי רבקה"
6. "מי האיש הלזה ההלך בשדה לקראתנו"

48